

Reizend door de groene omgeving
nam Henk van der Scheer een kijkje in...

De kleurige Zuidelijke Bollenstreek

Na de krokussen begint eind maart een overweldigende bloei van tulpen, narcissen en hyacinten tot in mei. In de nazomer bloeien op de velden gladiolen, dahlia's, anjers en asters. De Keukenhof trekt zo ongeveer 800.000 bezoekers per jaar. Dat allemaal in de Zuidelijke Bollenstreek, het gebied tussen Leiden en Haarlem. Noordelijk daarvan, boven het Noordzeekanaal, ligt als tweede bollengebied het Kennemerland en nog een derde: de Noordelijke Bollenstreek rondom Breezand.

Geestgronden

Het gebied tussen Leiden en Haarlem ontwikkelde zich eind 16e en in de 17e eeuw. Er zijn brede zandruggen (ontstaan door afgraving van duinen ten behoeve van de zandwinning voor de stedenbouw) naast geestgronden met bollenvelden, afgewisseld door stroken weiland en afgeschermd van de Noordzee door uitgestrekte duinen. Bloembollen worden geteeld op de geestgronden, duinzand vermengd met klei en/of veen aangevoerd van elders.

Crocussen in maart

foto Hans van der Post

foto Hans van der Post

Hyacinten in mei

Bollenteelt

Een bloembol bestaat uit een bloemschijf (de sterk gedrongen en verbrede stengel) en rokken of schubben (verdikte bladeren die op de bloemschijf staan ingeplant). Daarin wordt het voedsel opgeslagen voor de overwintering. De krokus wordt vaak in een adem met de bollen genoemd, maar is in feite een knol en heeft geen schubben.

Bloembollen worden bij voorkeur in oktober of november geplant in luchtige, kalkrijke grond die niet te vochtig of bevroren mag zijn. Daarna wordt stro verspreid en ingereden om de bollen te beschermen tegen vorst. In het voorjaar zal de grond onder het stro gaan broeien waardoor de bollen uitlopen, en de rokken met het reservevoedsel verschrompelen. Na de bloei worden hyacintenbloemen van de bloemstelen geritst omdat zaadvorming de groei van de bollen benadeelt en worden met name tulpen gekopt om verspreiding van virussen naar de bol tegen te gaan. 's Zomers als de planten 'opgedroogd' zijn, d.w.z. als de bovengrondse delen en de wortels zijn afgestorven, worden de bollen gerooid en daarna met de hand gepeld dan wel (bij de hyacinten) gehold. Bij het pellen worden de vliezige rokken van de bol verwijderd en daarmee ook schimmels die de bol kunnen aantasten. Bij het hollen wordt de bolbodem verwijderd om bij de groei in het volgend jaar vegetatief meer kleine bollen te krijgen. Vervolgens worden de bollen ontsmet in een bad met fungiciden en in verwarmde schuren gedroogd.

Natuur- en cultuurgebieden

Rijke Amsterdamse kooplieden ontdekten in de 17e en 18e eeuw de binnenduintrand als ideale plek voor een buitenplaats. Landgoed Elswout bij Overveen is er één van, evenals Kasteel Keukenhof op een landgoed met ongeveer 230 hectare grond, bossen en landerijen. Dat kasteel met het landgoed dankt zijn bekendheid aan de gelijknamige bloementoonstelling Keukenhof, gevestigd op een gedeelte van het landgoed. Bij die buitenplaatsen en op die landgoederen groeien belangrijke bijenplanten zoals stinsenplanten, lindes en esdoorns.

De Coepelduynen, een smalle strook jonge kustduinen tussen Katwijk en Noordwijk, is als Natura 2000-gebied aangewezen. Een vrij open, kalkrijk duinlandschap met duingraslanden waarin duinroos en struwelen voorkomen. Vooral op de noordhellingen groeien veel plantensoorten zoals wondklaver, nachtsilene, ruige scheefkelk, grote tijm, geelhartje, knolboterbloem, bitterkruid met daarop de parasiet bitterkruidbremraap en het hondskruid, een orchideeënsoort.

Noordelijker wordt het duingebied breder. Daar liggen de Amsterdamse Waterleidingduinen, waaruit Amsterdam zijn drinkwater wint. Er liggen oude duinen met strandwallen vooraan de landzijde en jonge duinen vlakbij zee. Het terrein bestaat uit bos en struweel, open plekken met stuifzand, vochtige en moerasachtige valleien en droge vlakten. Aan de zeekant groeien helm, zeeraket en zeemelkdistel;

landinwaarts kamperfoelie en look-zonder-look. In de vochtige graslanden komen het ruig viooltje, rietorchis en parnassia voor. Op droge plaatsen groeien duindoorn en liguster en op nattere plaatsen kruipwilg. Landinwaarts zijn op droge, beschutte plaatsen meidoorn en zomereik te vinden en in de meer natte valleien wilg en berk.

Imkeren in de Zuidelijke Bollenstreek

Begin april had ik een heel informatief gesprek met Hans van der Post, geboren en getogen in Oegstgeest aan de zuidelijke rand van het bollengebied. Hans: "Vroeger kon ik vanuit mijn slaapkamer in het ouderlijk huis vijftig meter verder de bollen zien bloeien. Nu kan dat niet meer, want de bebouwing rukt op." Er is dus minder ruimte voor de bollenteelt en mede daardoor heeft een deel van de bollenteelt zich verplaatst in noordelijke richting voorbij het Noordzeekanaal. Voor het houden van bijen is dat niet erg. Bijen vliegen maar beperkt op bolbloemen, vertelt Hans. Van belang zijn krokus en blauwe druif en als er niets anders te halen valt, vliegen ze wel op hyacinth. Bijen in het bollengebied moeten het meer hebben van de dracht in de bebouwingen en 's zomers van dracht in de duinen, o.a. liguster. Zijn volken staan op drie plekken in Oegstgeest en vliegen op dracht in de tuintjes. Eén van die plekken is het dak van zijn schuurtje. Daarop staan tijdens mijn bezoek drie kasten en we kunnen inderdaad de bijen in en uit zien vliegen. In sommige jaren zit daar een volk tussen dat niet gezond is, zegt hij. Dan zie ik 's winters bij temperaturen vlak boven nul met enige regelmaat een bij uitvliegen. In het voorjaar blijkt dat volk dan 'verdwenen' op een plukje dode bijen en de koningin na. Vroeger verhuurde hij wel volken voor bestuiving van appel en peer bij Zoetermeer en van meloen aan de zuidoostkant van Leiden en reisde hij naar het koolzaad ten noordoosten van Leiden. Nu doe ik het rustiger aan, zegt Hans. Dat is overigens maar betrekkelijk, want hij is al vele jaren actief op het imkerforum. Daar kennis verspreiden vindt hij belangrijk. Dat doet hij ook door dit jaar weer een cursus voor beginners te geven. Lang geleden heeft hij het diploma praktisch imkeren gehaald en zo kan hij optreden als leraar bijenteelt voor beginners.

Duhoka

Als jongetje van zes was hij regelmatig bij de overbuurvrouw te vinden. Die hield bijen en dat fascineerde hem. Op zijn 18e ving hij zijn eerste zwerm en timmerde zelf een kast. Een jaar later werd hij lid van de VBBN, maar pas tien jaar later ging hij bijenteeltcursussen volgen. Nu heeft hij veertien volken, allemaal Carnica, die houdt hij in spaarkasten met een BK van afwijkend formaat. Zijn BK heeft een hoogte van twee HK's en hij noemt dat een duhoka (dubbele honingkamer); daarin komen 10 ramen van aangepast formaat

Boven: Bijenkasten op het dak van de schuur.
Onder: Op de achtergrond de molen van de Keukenhof.

en later een normale HK voor het winnen van honing. Slechts één van z'n ingewinterde volken is in de afgelopen winter verdwenen. Dat was wel eens anders doordat hij aan het eind van het seizoen de Varroa te laat bestreed. Nu past hij in juli/augustus tweemaal mierenzuur toe en in de winter oxaalzuur. Er verdwijnen net zo weinig volken als voor het Varroatijdperk. Gewoonlijk 'Aalstert' hij, maar die methode was in feite een confectiepak. In de praktijk bleek gewoonlijk "de broek te lang of de pijp te kort", aldus Hans. Hij maakt nu broedloze vegers, die dan behandeld kunnen worden met oxaalzuur en dat bevalt hem goed. Als ik nog even over neonicotinoïden begin, zegt hij: "Ook met die behandeling van veel bollen gaan er in de Bollenstreek niet meer bijenvolken dood dan in het verleden!" ●

Rectificatie: Groningen werd Friesland

In de aanhef bij het artikel over imkeren in 'groenblauw' Friesland van Henk van der Scheer in ons septemnummer is bij de opmaak een fout geslopen. Wie de aflevering over het gebied Westerwolde in Groningen erbij pakt (juninum-mer) ziet dat de éénregelige samenvatting inclusief de naam van de auteur die bij juni hoorde, twee afleveringen later opnieuw is opgedoken. Het gaat hier om een vergissing bij de opmaker, later over het hoofd gezien door de correctoren. Gelukkig werden we erop gewezen door een lezeres die goed bekend is met het Friese gebied. Nog even ter verduidelijking: de term 'groenblauw' slaat op het landgebruik in en rond het beschouwde Friese Nationaal Landschap, en stamt uit het jargon van de planologen en kaartenmakers, gebruikt om grotere gebieden in algemene zin te typeren.